

Ε'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΕΙΣ ΑΕΤΟΝ
ΞΗΡΟΜΕΡΟΥ ΛΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
(25 - 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1967)

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΟΥ

Τὸ χωρίον Ἀετὸς τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἐκτισμένον ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ βραχώδους καὶ ἀνωμάλου ἐδάφους, κεῖται ἐπὶ ὕψομ. 260, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μπούμιστον, θεωρεῖται δὲ ὅτι κατέχει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ἀκαρνανικῆς πόλεως Μητρόπολις¹.

Εἰκ. 1. Τὸ μοιρολόγημα.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, 920 κατὰ τὴν ἀπογρ. τοῦ 1951, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν, κυρίως δὲ εἰς τὴν καπνοκαλλιέργειαν.

Ἡ ἀποστολή μου ἐνταῦθα ἀπὸ 25 ἕως 27 Νοεμβρίου 1967 ἐγένετο πρὸς

¹ Κατὰ δημῶδη παράδοσιν ἡ ὀνομασία τοῦ χωρίου ὀφείλεται εἰς τὸ ὁμώνυμον ὄρνεον. Κατὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ χωρίου εἰς διαφορετικὴν τῆς σημερινῆς τοποθεσίαν λέγεται ὅτι ἐνεφανίσθη αἰετός, ὁ ὁποῖος ἤρπασε τὰ σύνεργα τῶν οἰκοδόμων καὶ τὰ μετέφερεν ἐκεῖ ὅπου σήμερον κεῖται τὸ χωρίον. (Βλ. ἐν Αἰτωλοακαρνανικῇ καὶ Εὐρυτανικῇ Ἑγκυκλοπαιδείᾳ, τόμ. Α' (1964), σ. 242).

κίνηματογράφησιν τοπικῶν ἐθίμων κατὰ τὴν τελετὴν τεσσαρακονθήμερου μνημοσύνου¹ εἰς νέον εὐρόντα τὸν θάνατον ἐκ πτώσεως κεραυνοῦ.

Ἐκίνηματογραφήθησαν πρὸς τοῦτο: Ἡ ἄποψις τοῦ χωρίου² ἡ ἐκκίνησις τῶν συγγενῶν τοῦ ἀποβιώσαντος ἐκ τῆς πατρικῆς του οἰκίας καὶ ἡ μετάβασις εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μνημοσύνου³ ἡ ἐκεῖθεν ὁμαδικὴ μετάβασις τῶν γυναικῶν πρὸς τὸ νεκροταφεῖον⁴ ὁ θρήνος (μοιρολόγι) ἐπὶ τοῦ τάφου⁵ ἡ προσφορά ποτοῦ, φαγητοῦ, ἄρτου καὶ γλυκύσματος εἰς τὰς μοιρολογούσας⁶ τέλος ἡ μετὰ κοπετῶν καὶ θρήνων ἀποχώρησις ἐκ τοῦ νεκροταφείου.

Εἰκ. 2. Προσφορά φαγητοῦ (βακαλάου) κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μοιρολογήματος.

Προσέτι ἡχογραφήθη τὸ μοιρολόγι, διαρκείας πλέον τῆς μιᾶς ὥρας, κατεγράφη δὲ καὶ ὕλη σχετικὴ πρὸς τὴν τελευτήν⁷.

Ἐκ τῆς τελευταίας ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς:

Ι. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ χωρίου εἰς τὸ πένθος τῆς οἰκογενείας ἐξ ἧς ὁ νεκρὸς παρατηρήθη καθολικὴ. «Τὰ δυστυχήματα στὰ χωριά γίνονται συντρομητικά», μοῦ ἐλέχθη παρὰ γραιάς (χφ., σ. 3).

ΙΙ. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου⁸ προσκομίζουν οἱ συγγε-

¹ Περί τῆς ἰδιαίτερας σημασίας τοῦ μνημοσύνου τούτου εἰς τὸν λαὸν βλ. Γ. Κ. Σπυριδάκη, Ὁ ἀριθμὸς τεσσαράκοντα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ νεωτέροις Ἑλλήσι. Ἐν Ἀθήναις 1939, σ. 17 κ. ἑξ.

² Τὸ χφ. ἐκ σελ. 26, κατετέθη εἰς τὸ Κ. Α. ὑπ' ἀριθμ. εἰσ. 3208. Αἱ κίνηματογραφεῖσαι σκηναὶ κατεγράφησαν ὑπὸ τὸν ἀριθμ. 59 τοῦ βιβλ. εἰσαγ. κινήμ. ταινιῶν, ἡ δ' ἡχογράφησις κατεχωρίσθη ὑπ' ἀριθμ. εἰσαγ. μουσ. 14941, ἀριθμ. ταιν. 1112.

νεῖς καὶ φίλοι παρηγοριές, ἤτοι φαγητὸν καὶ ἄλλα εἶδη, εἰς τὴν πενθοῦσαν οἰκίαν καὶ τὰ τρῶνε με τοὺς πικραμμένους² (Χφ., σ. 6).

III. Μετὰ τὸ μνημόσυνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, γίνεται μετάβασις εἰς τὸ νεκροταφεῖον μόνον τῶν γυναικῶν, ἀπαγορευομένης τῆς παρουσίας ἀνδρῶν. Αὐταὶ ἐπάνω εἰς τὸ κονλόρ³, ἤτοι τὸν τάφον, ἀνάπτουν κηρία, εἶτα δ' ἀρχίζουν τὸ μοιρολόγημα (εἰκ. 1) ὥς καὶ κατὰ τὴν κηδεῖαν. «*Αρχίζει πρῶτα ἡ μάνα ἢ ἡ ἀδερφή ἢ μιὰ πρωτοθεῖα ἢ ἡ γυναῖκα του. Μετὰ ἄλλη, μετὰ οἱ ἀποξενώτερες. Ὅλες οἱ γυναῖκες. Ἀρχίζει μιὰ καὶ οἱ ἄλλες τήνε βοηθᾶνε. Κάθε μιὰ μοιρολογᾷ ἀναλόγως τὸν πόνο της. Θὰ μοιρολογήσης πρῶτα τὸ νεκρό, θὰ τότε χαιρετήσης καὶ μετὰ κλαῖς τὸ δικό σου... Τὰ μοιρολόγια τὰ ξέρομε καὶ τὰ συνοδεύομε με τὸν πόνο μας, βάζομε καὶ ἀπὸ τὸν πόνο μας. Σὰν τὰ τραγοῦδια εἶναι καὶ αὐτά. Τὰ φτειάνομε μοναχές μας*»⁴. (Χφ., σ. 4-5, 8).

IV. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μοιρολογήματος προσφέρεται, ὥς ἐλέγχθη, ποτόν, ἄρτος, κρέας ἢ ἀλίπαστος βακαλῖος, τήραμα⁵ καὶ γλύκυσμα⁶ (εἰκ. 2). Ἀκολουθῶς παρατίθεται γεῦμα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πενθοῦσης οἰκογενείας, εἰς δὲ τὴν τράπεζαν παρακάθηνται ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔθιμον τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει τοὺς τάφους τοῦ Ὀμήρου⁷.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

R E S U M E

ΑΘΗΝΩΝ

Rapport sur la mission folklorique à Aétos Xiromérou du département d'Étolo-acarnanie (25 - 27 novembre 1967)

par Georges Ékatérinidis

L'auteur a filmé du 25 au 27 novembre 1967 dans le village d'Aétos

¹ Ἡ περίοδος αὕτη ἀποτελεῖ τὸν κατ' ἐξοχὴν χρόνον τοῦ πένθους (βλ. Γ. Κ. Σπυριδάκη, ἐνθ' ἄν., σ. 26-27).

² Εἰς τὴν συνήθειαν ταύτην συνεχίζεται προφανῶς τὸ περιδειπνόν τῶν ἀρχαίων (Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφ. σύμμ. Γ', σ. 343-344). Ἀλλαχοῦ κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας παρατίθεται δεῖπνον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἐπειδὴ δ' ἀπαγορεύεται νὰ ἀνάπτεται πῦρ ἐν αὐτῇ, ἕκαστος τῶν δαιτυμόνων προσκομίζει φαγητόν. (Αὐτόθι, σ. 342).

³ βλ. Δ. Β. Οἰκονομίδου, Ὁ θρήνος τοῦ νεκροῦ ἐν Ἑλλάδι. Ἐπ. Κ. Α., τόμ. 18/19 (1965/66), σ. 13 κ. ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ λαϊκὴ ὁρολογία τοῦ ἑλληνικοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ἐνθ' ἄν., τόμ. 20/21 (1967/68), σ. 135.

⁴ Πρόκειται περὶ συνηθείας ἀρχαίας ἤδη καὶ βυζαντινῆς. (βλ. Φ. Κονκουλέ, Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα. ΕΕΒΣ τ. 16 (1940), σ. 63 (= Τοῦ αὐτοῦ, Β.Β.Π., Δ', 1951, σ. 209).

⁵ βλ. Ν. Γ. Πολίτου, ἐνθ' ἄν., σ. 344.

(canton de Xiroméro du département d'Etolo-acarnanie) les manifestations qui ont lieu sur le tombeau et dans la maison d'une personne morte, le quarantième jour après sa mort.

Il est à noter qu'au cours de ces manifestations toutes les femmes de la commune participent au deuil de la famille du défunt. À noter aussi les lamentations funèbres (mirologues) des femmes sur la tombe (voir fig. 1) et l'offre de repas, de gâteau et de boisson à ces femmes pendant qu'elles chantent les mirologues (voir fig. 2). Ensuite le retour à la maison de la famille du défunt et le banquet auquel sont invités les femmes aussi bien que les hommes.

L'auteur souligne la continuité historique de ces contumes depuis l'antiquité jusqu'à nos jours, à travers l'époque médiévale.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΒΟΡΕΙΩΣ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ (ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)

(7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - 1 ΣΕΠΤ. 1967)

ΥΠΟ ΑΓΓ. Ν. ΔΕΥΤΕΡΑΙΟΥ

Κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 56427/26.7.67 ἐντολῆς τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μετέβην ἐπὶ 25 ἡμέρας, ἀπὸ 7 Αὐγούστου ἕως 1 Σεπτεμβρίου 1967, εἰς χωρία βορείως τῆς πόλεως τῆς Κοζάνης πρὸς συγκέντρωσιν πληροφοριῶν περὶ τοῦ κατὰ παραδόσιν λαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου κατὰ τὸ δυνατόν καλύτερον εἰργάσθην μόνον εἰς δύο χωρία, ἦτοι τὴν Ἑρμακίαν (πρῶην Φραγκότσι ἢ Φραγκότζ') καὶ τὴν Καρδιάν (πρῶην Τρέμπανο), τὰ ὅποια ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἑορδαίας (τέως Καϊλαριῶν) καὶ ἀποτελοῦν ἰδίας κοινότητος, τὸ μὲν πρῶτον μὲ πληθυσμὸν¹ 592, τὸ δὲ δεύτερον 692 κατοίκων, γηγενῶν.

Ἡ Ἑρμακία κεῖται ἐπὶ τοῦ ὄρους Βερμίου², εἶναι δ' ὁ τελευταῖος σταθμὸς κατὰ τὴν ἄνοδον πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς

¹ Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1961.

² Περὶ τοῦ ὀνόματος γλωσσικῶς βλ. Ἀντων. Κεραμοπούλλου, Ἡ Ἀρχαία ἱστορία τῶν Ἑβραίων. Ἡ Αἴγυπτος καὶ οἱ Βλάχοι. (Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, 7). Θεσσαλονίκη 1952, σ. 14.